

УДК 023:027.021:378.4(477.74-21)

А. С. Ложешник,

бібліограф I кат. Наукової бібліотеки

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

вул. Преображенська, 24, м. Одеса, 65082, Україна

тел.: (0482) 34 77 89

e-mail: library@onu.edu.ua

З ФРОНТОВИХ ДОРІГ ДО КНИЖКОВИХ ПОЛИЦЬ

У статті досліджується історія Наукової бібліотеки Одеського університету в період Другої світової війни. Насамперед, звертається увага на перебування бібліотеки в окупованому місті. Паралельно розглядаються бойовий шлях та біографічні відомості співробітників-фронтовиків Наукової бібліотеки, описано їх внесок у подальшу відбудову та розвиток бібліотеки.

Ключові слова: Друга світова війна, Наукова бібліотека, Одеський університет, учасники бойових дій, фонди.

Друга світова війна – одна з найбільших трагедій ХХ століття. Вона залишила свій слід в історичній долі українського народу, який зазнав величезних людських, моральних та матеріальних втрат. Через кожне місто, селище та село промайнуло її чорне крило. Не оминула війна й Одеси.

В 2015 р. ми святкуємо 70-ту річницю Великої Перемоги. З метою увіковічення пам'яті про ту, вже далеку війну, Науковою бібліотекою Одеського національного університету імені І. І. Мечникова було втілено в життя проект, присвячений вшануванню пам'яті загиблих солдат, що йшли на фронт зі стін університету, учасників бойових дій, партизанів та працівників тилу, що в подальшому пов'язали свою долю з Одеським університетом і зокрема Науковою бібліотекою.

Тема війни залишається і надалі однією з найактуальніших. До неї знову й знову звертаються вчені на протязі 70 років. І щоразу відкриваються нові факти, додаються подробиці до біографій ветеранів.

Чимало сторінок у справу захисту Вітчизни вписав Одеський університет імені І. І. Мечникова, який з перших днів війни разом із усім народом вступив у боротьбу проти фашизму. Сотні студентів і викладачів пішли добровольцями на фронт, багато з них героїчно боролись у партизанських та підпільних загонах, приймали участь в обороні Одеси. Ті, хто залишився в тилу, своїм трудовим подвигом наближали час до Перемоги. Ні на мить не припиняв своєї роботи і евакуйований Одеський університет.

У фондах Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова збереглося чимало матеріалів, які торкаються історії Другої світової війни. Серед них можна відзначити насамперед архів Наукової бібліо-

теки, де зберігаються фото, документи співробітників університету – ветеранів, спогади учасників бойових дій та працівників тилу, що повернулися з фронту, а також інформаційні видання, що зберігаються у фондах бібліотеки, присвячені тим буремним рокам. Серед усіх джерел знаковим продовжує залишатися університетська газета, яка друкується протягом багатьох років, змінюючи лише свою назву: «За більшовицькі кадри» (1947-1953), «За наукові кадри» (1953-1991), «Одеський університет» (з 1991 р.). Саме на сторінках цієї газети можна прочитати багато цікавих розповідей, спогадів ветеранів-фронтовиків, їхніх близьких та колег, а також сумнозвісні некрологи. Та, не дивлячись на величезну кількість надрукованого матеріалу, на сьогодні є ще значна частина недосліджених і напівзабутих сторінок цієї трагедії людства.

У даній статті зупинимось на детальному дослідженні біографій та бойового шляху співробітників-фронтовиків Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

22 червня 1941 р. в університеті відбувся мітинг, на якому студенти, професори, викладачі та співробітники запевнили уряд у своїй непохитній волі віддати всі сили на розгром ворога. І вони дотримали своєї обіцянки. З перших днів більшість з них добровільно відправилась на фронт. Серед них були Ільянков Михайло Миколайович, Павлюк Микола Володимирович та Фельдман Віктор Семенович, що разом з іншими студентами університету прийшли на збірні пункти. Окрім цього, слід відзначити також Бондаренка Петра Михайловича, Зенькову Євгенію Максимівну, Сергейчика Степана Йосиповича та Шауру Івана Васильовича, які переїхали до Одеси та переступили поріг бібліотеки вже після буремних воєнних років.

Але поряд з цим потрібно пам'ятати не тільки тих, хто пішов на фронт із зброєю в руках, відстоював кожен сантиметр своєї Батьківщини, потім прийшов до стін бібліотеки і присвятив все своє життя, щоб її відбудувати, поповнити, зберегти для нащадків, а й тих, хто в важкі роки став на рубежі оборони рідного міста та рідної бібліотеки.

25 липня 1941 р. почалася евакуація університету і частини бібліотеки. З цього часу життя Наукової бібліотеки було розділено на два паралельні, але такі різні періоди. Перший період торкався насамперед тієї частини наукової літератури, яка була евакуйована разом з університетом, та винесла весь тягар переїзду під ворожим артилерійським обстрілом спочатку до Бердянська, потім до Майкопа. Здавалось, що тут переїзд мав закінчитись, але лінія фронту невпинно наближалась. В серпні 1942 р. все почалося спочатку, знову пакується література в ящики і знову починається важкий шлях порятунку під безперервним обстрілом через Туапсе, морем до Сухумі, поїздом до Баку, через Каспійське море в Красноводськ. Одеський університет разом з частиною Наукової бібліотеки направляється до нового місця евакуації Байрам-Алі.

Не кращою була доля і основної частини Наукової бібліотеки, яка залишилася у місті. Після того, як почалася оборона міста в будівлі університету роз-

міщувався штаб протиповітряної оборони і штаб винищувального батальйону, який очолював проректор університету та які були сформовані з співробітників університету [14, с. 43-44]. Але тут поряд з відважними солдатами на лінію оборони стали і книги. З них будували заслонні рубежі при бомбардуванні міста. Та лінія фронту невпинно наближалася. І коли війська залишили Одесу, будівля Наукової бібліотеки залишилася у жахливому стані: вибиті вікна, поламані стелажі, розкидані та пошматовані книги. Для Наукової бібліотеки почалися два з половиною роки жахливої окупації. За цей час співробітники бібліотеки поставили для себе основне завдання – знайти спосіб зберегти від грабунку вцілілу літературу в окупованому місті. І вони знайшли такий спосіб. Закривалися фанерою вибиті вікна, ремонтувалися стелажі, але книги так і продовжували залишатися розкиданими по приміщеннях, щоб окупанти не могли знайти потрібні їм видання [12, с. 66-70]. Потім були заховані картки з генерального каталогу, щоб зберегти від вивозу іменні колекції Воронцова, Строганова, Григоровича, замурована в віддаленій кімнаті книгосховища література радянської доби, таким чином врятована від спалення.

10 квітня 1945 р. Одеський університет разом з частиною бібліотеки повернувся до Одеси. І дві паралельні частини бібліотеки були об'єднані знову в одну, щоб продовжити своє відновлення.

Після війни у Науковій бібліотеці працювало багато науковців. Але першим, хто переступив поріг бібліотеки, тільки-но повернувшись з фронту, був *Фельдман Віктор Семенович* (іл. 1). Який прийшов у бібліотеку 5 жовтня 1945 р. і пропрацював тут до 1997 р. у різних відділах (книжкових фондах, відділі наукової обробки літератури, бібліографічному відділі) [11, с. 125-128]. Віктор Семенович був справжнім книголюбом, тонким знавцем книги, незмінним учасником роботи історико-краєзнавчої секції та секції «Книга» Одеського будинку вчених, де з листопада 1966 р. ним було зроблено 233 доповіді та повідомлення. Фельдман В. С. займався дослідженням, популяризацією історії Одеси і на сьогодні його можна вважати одним із патріархів одеського краєзнавства. В Науковій бібліотеці Віктор Семенович багато років досліджував книжкові колекції графа Строганова, часто говорячи про нього, не як про «царського сатрапа», а як про першого почесного громадянина Одеси. Присвятивши Науковій бібліотеці все своє життя, він навіть на порозі у вічність не забув про неї. У травні 2008 р. за заповітом Віктора Семеновича до бібліотеки були передані книги та рукописні матеріали його особистої бібліотеки.

Іл. 1. В. С. Фельдман

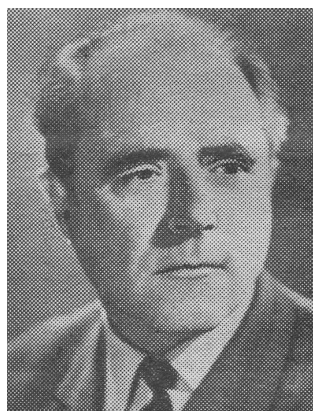
Серед них багато рідкісних та цінних видань, яких раніше не було у фондах бібліотеки [11, с. 126].

Навчаючись у Віктора Семеновича, приходячи до нього на консультації, за допомогою у тих чи інших складних питаннях, що торкалися краєзнавства, книгознавства, всі бачили доброзичливу та привітну людину, бібліотекаря, краєзнавця. Але мало хто міг впізнати в ньому молодого випускника історичного факультету Одеського педагогічного інституту, який у червні 1941 р. добровольцем пішов на фронт. Віктор Семенович приймав участь у боях під Дніпропетровськом, де був важко поранений і контужений. У зв'язку з цим у лютому 1942 р. він був демобілізований і з червня 1942 р. уже працював в евакогоспіталі на посаді голови клубу (м. Агдам Азербайджанської РСР) [3, с. 51-57]. До Одеси він зміг повернутися лише у серпні 1945 р.

Деякий час Наукову бібліотеку очолювали два фронтовики – *Павлюк Микола Володимирович* та *Бондаренко Петро Михайлович*.

Першим директором-фронтовиком Наукової бібліотеки у 1951 р. став *Павлюк Микола Володимирович* (іл. 2). До цього він у 1947 р. закінчив філологічний факультет Одеського університету та наприкінці 1948 р. вступив до аспірантури університету за спеціальністю «Славістика», яку закінчив у Львові – на кафедрі слов'янської філології. Одним із пріоритетних напрямків наукової роботи Миколи Володимировича, коли він був на посаді директора бібліотеки, стало вивчення та систематизація праць учених університету та літератури про них за всі часи його існування. Було зібрано відомості про 714 осіб учених [7, с. 56-67]. Наступним направленням його роботи стало створення систематичної картотеки статей за період 1917-1979 рр. Разом з науковою роботою, директор Павлюк організував та керував у бібліотеці гуртком чеської мови [8, с. 23-27].

Та поряд з цим не міг забути поважний сивочолий директор події, яка колись перекроїла його життя. Це далекий червень 1941 р., коли він студентом філологічного факультету вирушив на фронті Другої світової війни зі стін Одеського державного університету.

Іл. 2. М. В. Павлюк

Микола Володимирович воював у складі Західного (10 армія), 3-го та 2-го Українських фронтів. Закінчивши Горьківське училище зенітної артилерії, пройшов дорогами війни на чолі взводу 527-го зенітного артилерійського полку малого калібру 86-ї дивізії протитанкової оборони [10, с. 5]. Мужній та сміливий, вмів коригувати вогонь свого взводу, надійно забезпечував прикриття танків, артилерії та піхоти. А під час коротких хвилин затишшя по-батьківськи розмовляв зі своїми підлеглими, навчаючи їх військовій кмітливості. У його взводі завжди панувала атмосфера поваги та взаєморозуміння. Разом зі своїм взводом Микола Во-

лодимирович приймав участь у боях під Москвою, на Орловщині, Смоленщині та під Дорогобузем, визволяв Криворіжжя, Миколаїв [13, с. 83-86]. Але мабуть найбільш хвилюючими та довгоочікуваними були бої за рідне місто – Одесу.

Його героїзм був відзначений урядом. Хоча замість ордена Червоної Зірки, до якого був представлений командиром 527-го зенітного артилерійського полку малого калібру у червні 1945 р., отримав медаль «За бойові заслуги» [9, с. 4]. Війну Микола Володимирович закінчив у званні старшого лейтенанта.

Другим директором-фронтовиком став *Бондаренко Петро Михайлович* (іл. 3), випускник історичного факультету Одеського державного університету імені І. І. Мечникова, який з 1961 р. пов'язав своє життя з Науковою бібліотекою. Він працював на посаді директора з 1988 р., а потім – головним бібліографом та досліджував іменні фонди, історію бібліотеки. Але його життя було обпалене серпнем 1941 р., коли Петро Михайлович молодим хлопцем пішов на фронт. Воював у

Іл. 3. П. М. Бондаренко

Заполяр'ї на Волховському фронті та у складі 13-ї гвардійської окремої розвідувальної роти 10-ї гвардійської стрілецької дивізії Карельського фронту. Під час однієї з розвідувальних операцій в грудні 1941 р. був поранений, але невдовзі знову знаходився серед розвідників, надихаючи їх на нові звитязи та ведучи за собою. У 1942 р. Петро Михайлович призначений заступником політрука розвідувальної роти [3, с. 43-44]. Його героїзм гідно оцінений урядом: у 1942 р. Петро Михайлович Бондаренко нагороджений медалями «За відвагу» та «За бойові заслуги», у 1985 р. – орденом Вітчизняної війни I ст. та багатьма ювілейними медалями [15, с. 4].

Хочеться відмітити ще трьох бібліотекарів, які присвятили себе праці у Науковій бібліотеці вже після буремних років. Це *Ільянков Михайло Миколайович*, *Сергейчик Степан Йосипович*, *Шаура Іван Васильович*.

Вчений секретар Наукової бібліотеки у 1946-1965 рр. *Ільянков Михайло Миколайович* (іл. 4), був випускником філологічного факультету, куди поступив ще до війни. Але захист довгоочікуваного диплому довелося відкласти до 1945 р. Михайло Миколайович перервав навчання, відправившись на фронт Другої світової війни зі студентської лави Одеського державного університету. Дорогами вій-

Іл. 4. М. М. Ільянков

ни він пройшов як розвідник, тому воєнний шлях до цих пір мало досліджений [5, с. 4]. У 1985 р. героїзм та самовідданість Михайла Миколайовича було відзначено урядом і нагороджено орденом Вітчизняної війни II ст.

Іл. 5. С. Й. Сергейчик

Начальник відділу кадрів Одеського університету *Сергейчик Степан Йосипович* (іл. 5), прийшов до Наукової бібліотеки вже у 1980-х рр., де працював: завідувачим сектором (1985) та бібліотекарем (1989). Але часто у колі колег та друзів він згадував жаркий липень 1941 р., коли будучи лише військовослужбовцем, що проходив службу у лавах радянської армії, він вирушив на фронт. Воював на Західному фронті у складі стрілецького батальйону 611-го стрілецького полку 88-ї стрілецької дивізії. За бойові заслуги невдовзі став заступником командира полку із стройової частини. Разом зі своїми бойовими товаришами приймав участь у боях під Єльнею, Москвою. Під час бойових операцій був двічі поранений (31 грудня 1941 р. та 21 лютого

1942 р.), але кожного разу продовжував крокувати далі.

У 1943 р. старший лейтенант Степан Йосипович, ад'ютант 2-го стрілецького батальйону 611-го стрілецького полку очолював оборонні роботи, ніс караульну службу на відведеній ділянці передової лінії, неодноразово вдало відбиваючи спроби ворога прорвати оборону 2-го стрілецького батальйону та захопити полоненого «язика» і в квітні того ж року був представлений командиром 611-го стрілецького полку до нагородження орденом Червоної Зірки.

Безмежну самовідданість та героїзм Степан Йосипович проявив і під час наступальних боїв 8-19 серпня та 31 серпня – 4 вересня 1943 р., коли безпосередньо командував батальйоном і в боях за с. Витки та радгосп Засиння виявив особисту мужність та вміння керувати боєм. Підрозділ на чолі з капітаном Сергійчиком блискуче впорався з поставленою задачею: 2 серпня вони прорвали оборону ворога на рубежі біля радгоспу Засиння, оволоділи їм, відбивши 3 ворожі контратаки та знищивши 2 самохідні гармати і 150 солдат та офіцерів. При цьому захопили трофеї: 21 ручний кулемет, 3 міномети, більше 20 автоматів, декілька тисяч патронів та декілька сотень мін. 8 серпня підрозділ капітана Сергійчика розгромив ворога та захопив с. Рибки і територію біля с. Витки. Знову ж таки були захоплені трофеї: 2 автомашини, 2 гармати, 2 радіостанції, 3 склади із продовольством та обмундируванням, а також знищено 2 танки та батальйон ворожої піхоти. За вищеназвані бої 4 вересня Степан Йосипович Сергійчик представлений командиром 611 стрілецького полку до нагородження орденом Червоного Прапора. Щоправда, орден знайшов його лише у 1975 р.

У 1985 р. Степана Йосиповича нагородили орденом Вітчизняної війни I ст. Крім цього він був нагороджений ще багатьма ювілейними медалями.

До Наукової бібліотеки одразу після війни прийшов працювати *Шаура Іван Васильович* (іл. 6), який довгий час очолював сектор. Іван Васильович мав військове звання полковника і дуже часто згадував воєнну дорогу, яка розпочалась для нього у листопаді 1941 р. на Волховському та Карельському фронтах. З початку січневої кампанії 1943 р. майор Шаура, старший помічник начальника розвідувального відділу штабу фронту 52-ї і 59-ї армії, наражаючись щодня на небезпеку, разом із передовими з'єднаннями 2-ї Ударної армії збирав розвідувальні дані на ворожій території, які допомагали координувати бойові дії [6, с. 2]. Окрім того, Іван Васильович щодня допомагав військовим розвідувальним органам у організації розвідки на головному напрямку наступу військ. За це 5 лютого 1943 р. начальником розвідувального відділу штабу фронту, майор Шаура представлений до нагородження медаллю

Іл. 6. І. В. Шаура

«За відвагу». Але замість неї 20 лютого того ж року був нагороджений командуванням Волховського фронту орденом Вітчизняної війни II ст. Після боїв під Ленінградом Іван Васильович за свою самовідданість і героїзм нагороджений медаллю «За оборону Ленінграда».

У 1943 р. підполковник Шаура вже очолював I відділення військової розвідки розвідувального відділу штабу фронту. Перебуваючи на цій посаді, постійно турбувався про стан військової розвідки і допомагав офіцерам-розвідникам. Іван Васильович завжди міг безпомилково і своєчасно виявити вороже угруповання перед фронтом. А 14 лютого 1944 р. начальником розвідки фронту він був представлений до нагородження орденом Червона Зірка.

Іл. 7. Є. М. Зенькова

Серед багатьох відважних чоловіків-науковців та фронтовиків була і жінка-бібліотекар, доля якої також була перекроєна фронтовими дорогами. Це *Зенькова Євгенія Максимівна* (іл. 7), випускниця філологічного факультету Одеського державного університету, бібліотекар, бібліограф, головний бібліограф Наукової бібліотеки. Але тоді у далекому 1942 р. вона лише відважний доброволець, яка разом з чоловіками стала на захист своєї Батьківщини. Її бойовий шлях зв'язківця-телефоніста, пов'язаний із батареєю 36-го зенітно-артилерійського дивізіону. Тендітну молоду дівчи-

ну ніколи не могли зупинити жодні перешкоди: не боялась ні ворожих обстрілів, ні капризів погоди. Розуміючи, що від зв'язку залежать злагоджені дії бойових частин, завжди намагалась дуже швидко його налагоджувати. Під час однієї з таких вилазок вона була поранена та й це не зупинило дівчину.

Бойовий шлях Євгенії Максимівни проліг на багато сотень кілометрів із сходу на захід: її можна було побачити серед бійців, які переправлялись через Дон, вели бої біля Тихорецька, Грозного, Керчі, Рівного, Кірова, а закінчила війну в м. Бунцлау (Німеччина), нині м. Болеславець (Польща) [2, с. 3].

Уряд високо оцінив героїзм Зенькової Євгенії Максимівни, нагородивши за участь у бойових діях у 1944 р. медалями «За оборону Кавказу» та «За бойові заслуги», а у 1985 р. – орденом Вітчизняної війни I ст. [4, с. 7], багатьма ювілейними медалями. Але крім цього війна залишила Євгенії Максимівни і багато сумних спогадів, адже додому із фронту вона повернулася вже інвалідом Вітчизняної війни II групи.

Отже, з огляду на вищесказане, слід зазначити, що працівники Наукової бібліотеки університету, крокуючи дорогами війни, вклали свій внесок у справу перемоги над нацизмом. Перебуваючи на різних фронтах, вони самовіддано захищали свою Батьківщину, несучи на вівтар Перемоги найдорожче – своє життя.

Закінчити хочеться словами заступника декана фізико-математичного факультету доцента А. Г. Окуня, який незадовго до загибелі в березні 1944 р. писав в листі з фронту одному із своїх університетських друзів і колег: «Кожний з тих, хто знаходиться на фронті, має відчувати, що воює не тільки за себе... Кожний, думаючи про Батьківщину, конкретизує це поняття. Для мене це університет, Одеса, родина...» [1].

В наступній статті розглянеться діяльність партизанського підпілля у стінах бібліотеки та університету.

Список використаної літератури

1. Вечерняя Одесса. – 1988. – 9 мая.
2. Вони боролися за перемогу // За наукові кадри. – 1971. – 19 березня (№ 8). – С. 3.
3. Времена и годы. Воспоминания ветеранов войны и труда Одесского университета. – Одесса, 1999. – Вып. 2. – 161 с.
4. Зенькова Євгенія Максимівна // Профком. Спец. вип. : Присвячений ювілярам ОНУ 2008 р. – 2008. – № 2. – С. 7.
5. Ільянков Михайло Миколайович : [Некролог] // За наукові кадри. – 1989. – 1 груд. (№ 37). – С. 4.
6. Кавалери ордена Леніна // За наукові кадри. – 1970. – 23 лют. (№ 6). – С. 2.
7. Мерзлякова С. О. Організація роботи Наукової бібліотеки Одеського державного університету за часи керування Миколи Володимировича Павлюка (1951-1960 рр.) / С. О. Мерзлякова // Вісник ОНУ. Серія : Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. – 2011. – Т. 16, вип. 1/2 (5/6). – С. 56-67.
8. Ноткина О. Вместе с ними / О. Ноткина, В. Фельдман. – Одесса, 2006. – С. 23-27.
9. Павлюк Микола Володимирович : [Некролог] // За наукові кадри. – 1978. – 7 квіт. (№ 13). – С. 4.
10. Пережняк Б. Герої поруч з нами / Б. Пережняк // За наукові кадри. – 1976. – 7 трав. (№ 18). – С. 2.
11. Савельева Е. В. Незабываемый образ: из воспоминаний о В. С. Фельдмане / Е. В. Савельева // Вісник ОНУ. Серія : Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. – 2010. – Т. 15, вип. 21. – С. 125-128.
12. Самодурова В. В. Памятные страницы истории университетской научной библиотеки / В. В. Самодурова // Историческая память. – 2000. – Вып. 2. – С. 66-70.

13. Сандарова М. Г. Фронтовими дорогами / М. Г. Сандарова // Времена и годы. Воспоминания ветеранов войны и труда Одесского университета. – Одесса, 1998. – Вып. 1. – С. 83-86.
14. Сизоненко Е. В. Одесский государственный университет в дни героической обороны города / Е. В. Сизоненко // Немеркнувший подвиг. – Киев, 1966. – С. 43-44.
15. Фельдман В. Ветеран війни і праці / В. Фельдман, Є. Савельєва // За наукові кадри. – 1982. – 11 червня (№ 24). – С. 4.

Надійшла 05.04.2015 р.

А. С. Ложешник,

библиограф I кат. Научной библиотеки

Одесского национального университета имени И. И. Мечникова

ул. Преображенская, 24, г. Одесса, 65082, Украина

тел.: (0482) 34 77 89

e-mail: library@onu.edu.ua

ОТ ФРОНТОВЫХ ДОРОГ К КНИЖНЫМ ПОЛКАМ

Аннотация

В статье рассматривается история Научной библиотеки Одесского университета в период Второй мировой войны. Прежде всего, основное внимание уделяется пребыванию библиотеки в оккупированном городе. Параллельно рассматриваются боевой путь и биографические сведения сотрудников-фронтовиков Научной библиотеки, описан их вклад в дальнейшее восстановление и развитие библиотеки.

Ключевые слова: Вторая мировая война, Научная библиотека, Одесский университет, участники боевых действий, фонды.

A. S. Lozheshnyk,

Bibliographer Scientific Library of the

Odesa I. I. Mechnikov National University

24, Preobrazhenska St., Odesa, 65082, Ukraine

Tel.: (0482) 34 77 89

e-mail: library@onu.edu.ua

FROM THE FRONT ROADS TO THE BOOKSHELVES

Summary

The purpose of our article is perpetuate the memory of the Second World War, the Scientific Library of the Odesa University was embodied in the life of the publication dedicated to the memory of fallen soldiers, which went on the front from walls of university, participants of military operations, guerrillas and workers of the back, later linked their fate to the Odesa University and, in particular, the Scientific Library. The subject of our research is the history of scientific library during the Second World War.

The purpose of this article is to study the biographies and the military way of employees at the front of the Scientific Library of Odesa University, who from the first days voluntarily went to the front. It is – M. M. Ilyankov, M. V. Pavlyuk, V. S. Feld-

man, P. M. Bondarenko, E. M. Zenkova, S. I. Sergeychik and I. V. Shaura. In funds of the Scientific Library of the Odesa I. I. Mechnikov National University there are numerous materials that relate to the history of the Second World War. Among them it is possible to note archive of the Scientific Library where information on the staff of university contains, and the university newspaper which is issued for many years, changing only the name. The main finding of our work is the assessment of a contribution of staff of the Scientific Library who selflessly protected the homeland, in a general victory over Nazism. Results of research have practical value for all who is interested in history of the Scientific Library and in general the Odesa University.

Keywords: Second World War, Scientific Library, Odesa University, participants of military operations, funds.

References

- [1] *Vechernyaya Odessa [The Evening Odessa]*, 1988, 9 May.
- [2] Vony borolysia za peremohu [They fought for a victory]. *Za naukovy kadry*, 1971, 19 March, no 8, p. 3.
- [3] *Vremena i gody. Vospominaniya veteranov voyny i truda Odesskogo universiteta [Times and years. Memoirs of veterans of war and work of the Odessa University]*. Odessa, 1999, issue 2, 161 p.
- [4] Zenkova Yevheniia Maksymivna [Zenkova Yevheniia Maksymivna]. *Profkom*, 2008, no. 2, p. 7.
- [5] Iliankov Mykhailo Mykolaiovych [Iliankov Mykhailo Mykolaiovych]. *Za naukovy kadry*, 1989, 1 December, no. 37, p. 4.
- [6] Kavalery ordena Lenina [Gentlemen of the Order of Lenin]. *Za naukovy kadry*, 1970, 23 February, no. 6, p. 2.
- [7] Merzliakova S. O. Orhanizatsiia roboty Naukovoï biblioteky Odeskoho derzhavnogo universytetu za chasy keruvannya Mykoly Volodymyrovycha Pavliuka [The organization of work of Scientific Library of the Odessa state university during Nikolay Vladimirovich Pavlyuk's management]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia : Bibliotekoznavstvo, bibliografoznnavstvo, knyhoznnavstvo*, 2011, vol. 16, issue 1/2 (5/6), pp. 56-67.
- [8] Notkina O., Feldman V. *Vmeste s nimi [Together with them]*, Odessa, 2006, pp. 23-27.
- [9] Pavliuk Mykola Volodymyrovych [Pavliuk Mykola Volodymyrovych]. *Za naukovy kadry*, 1978, 7 April, no. 13, p. 4.
- [10] Perezhniak B. Heroi poruch z namy [Heroes near us]. *Za naukovy kadry*, 1976, 7 May, no.18, p. 2.
- [11] Savelyeva E. V. Nezabyvaemyy obraz: iz vospominaniy o V. S. Feldmane [Unforgettable image: from memories of V. S. Feldman]. *Visnyk ONU. Seriiia : Bibliotekoznavstvo, bibliografoznnavstvo, knyhoznnavstvo*, 2010, vol. 15, issue 21, pp. 125-128.
- [12] Samodurova V. V. Pamyatnyye stranitsy istorii universitetskoy nauchnoy biblioteki [Memorable pages in the history of the university scientific library]. *Istoricheskaya pamyat*, 2000, issue 2, pp. 66-70.
- [13] Sandarova M. G. Frontovymi dorogami [The front roads]. *Vremena i gody. Vospominaniya veteranov voyny i truda Odesskogo universiteta [Times and years. Memoirs of veterans of war and work of the Odessa university]*, Odessa, 1998, issue 1, pp. 83-86.
- [14] Sizonenko E. V. Odesskiy gosudarstvennyy universitet v dni geroicheskoy oborony goroda [Odessa State University in the days of the heroic defense of the city]. *Nemerknushchiy podvig [The Odessa state university in days of heroic defense of the city]*, Kiev, 1966, pp. 43-44.
- [15] Feldman V, Savelieva Ie. Veteran viiny i pratsi [Veteran of war and work]. *Za naukovy kadry*, 1982, 11 June, no. 24, p. 4.